

יום ב', כ"א בתמוז תשס"ז (17 ביולי)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

בין מקרא לציונות [המשך המאמר מאתמול]:

הגל הגדול של ההתיישבות התחיל תוך כדי מלחמת העצמאות, ודעך בתום העשור הראשון... עם הירידה התלולה במספר העולים. מאות יישובים הוקמו בארץ בפרק זמן קצר יחסית, ומאות השמות שניתנו להם עשו את העשור הראשון במידה רבה ל'עידן השמות'.

מתן שמות חדשים ושינוי שמות קיימים הוא **ביטוי מובהק של ריבונות**. במקרא מתועד הנוהג לכנות שם מקום שנכבש על שם הריבון החדש: יאיר בן מנשה קרא לתחום שכבש 'חוות יאיר' [במדבר ל"ב, 41; דברים ג' 14]; נובח כינה בשמו את קנת ובנותיה אחרי שלכד אותן [שם שם 42] (שני אלה מופיעים בפרשת השבוע, פר' 'מטות'); בני שבט דן קראו לליש אחרי כיבושה 'בשם דן אביהם אשר יולד לישראל' [שופטים י"ח 29]; דוד קרא למצודה שכבש 'עיר דוד' [שמואל ב' ה' 9]; ויואב דחק בדוד למהר ולבוא לרבת בני עמון 'פן אלכד אני את העיר ונקרא שמי עליה' [שם י"ב 28].

השם הראשון ב'עידן השמות' היה כמובן שם המדינה. בהכרזת העצמאות נקבע ששם המדינה החדשה יהיה 'ישראל', ובזאת בוטל השם 'פלשתינה (א"י)', שנהג בתקופת המנדט הבריטי, השמות שניתנו ליישובים מילאו בתוכן את שם-הגג 'מדינת ישראל' ותרמו תרומה מכרעת לעיצוב המפה הקוגניטיבית של הארץ. היא הרמנויטיקה תרבותית של המרחב הפיזי. היא אינה מיועדת לתיאור תכונותיו הטבעיות-אובייקטיביות של מקום, כמו מפה קרטוגרפית רגילה, אלא לביטוי משמעותו בתודעתם של האנשים החיים בו. המפה הקוגניטיבית קשורה לתהליכים תרבותיים המתרחשים בחברה, ויוצרת שפה משותפת שמלכדת את כל האנשים המחזיקים בה.

לתושבים כמעט ולא היתה השפעה על קביעת שמות היישובים (אם כי הוזכרו כמה דוגמאות בדף של יום ד' שעבר). על עיצוב המפה הקוגניטיבית של הארץ הופקדה **ועדת השמות הממשלתית**, שהיא גוף המסונף לממסד (משרד רה"מ). העיקרון הבסיסי שהנחה את פעילותה היה **השלטת השפה העברית על המפה**: יישובים חדשים קיבלו שמות עבריים, ואם היה למקום שם ערבי הוא הומר לשם עברי. בחירת השמות הודרכה על ידי שיקולים גאוגרפיים, היסטוריים, אידיאולוגיים, מדיניים, חברתיים, כלכליים ועוד, כפי שניתן ללמוד מדבריו של **אברהם בירן**, יו"ר ועדת השמות הממשלתית: '**כבר בראשיתה של ההתיישבות הציונית וב'ועדת שמות היישובים על יד הקק"ל" בשנות ה-20 שימשו השמות ההיסטוריים יסוד מוצק לשמות היישובים**. ועדת השמות הממשלתית במשרד ראש הממשלה התמידה בזיהויים של השמות והאתרים העתיקים, הוסיפה שמות סמליים, פיוטיים, עצמים גיאוגרפיים, שמות גדולי העם, ראשי האומה, גיבורי ישראל, חלוצים, אוהבי הארץ ונדבניה'.

מתן השמות היה כלי אידיאולוגי ופוליטי **לביסוס הריבונות היהודית בארץ**. השמות ביטאו את הדימוי הרוחני של הארץ בתודעת מייסדיה ובונהיה, מילאו תפקיד מפתח בהנחלת ערכים ובגיבוש הזהות הלאומית אצל המצטרפים החדשים (העולים החדשים

"כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכוננה עד עולם סלה." [תהלים מ"ח 9]
מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום נ', כ"א בתמוז תשס"ז (17 ביולי)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

והדור הצעיר), והיוו הכרזה בפני אומות העולם על זכותו של עם ישראל על ארצו. השמות היו על כן אבן פינה בבינוי האומה (nation building). [בע"ה, ההמשך יבוא בדף של מחר]

"כאשר שמענו כן ראינו בעיר ה' צב-אות בעיר אלוקינו, אלוקים יכוננה עד עולם סלה." [תהלים מ"ח 9]

מתוך פרק התהלים שהיו הלויים אומרים בבית המקדש ביום שני

בשמחה ובטוב לבב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל